

Berättelser bakom bilderna till Ekerö Fotoquiz 2024

Nr 1 Hur många lyktor av denna typ finns framför den tidigare plantskolan?

○ Växthuset står fortfarande kvar och där står idag **4 st lampor**. Fyra generationer (Sigfrid Eriksson) Sigge, (Karl Sigfrid Faleus) Putte, Janne Faleus med sonen Pelle

○ 1930 anlade Sigfrid Eriksson, Sigge, handelsträdgården Närlunda trädgårdsprodukter här. Han hade ingen traktor men en jordfräs, så det var mycket arbete med plantering och skötsel. Som mest hade han 17 anställda. Han odlade meloner och jordgubbar i bänk och i växthus gurkor, tomater och blommor. Vi minns hans fina gladiolus. En annan specialitet var jordgubbsplantorna i kruka till restauranger för att pryda borden. Han hade också en stor fruktträdgård samt vinbär och krusbär. Som de flesta trädgårdsmästare på den här tiden hade han egna bikupor och var aktiv biodlare. Hans fru Fanny sålde på torget både deras egna produkter och andras.

Sonen Putte var också trädgårdsmästare. Han arrenderade det som nu är Träkvistavallen på andra sidan vägen. Där odlade han vitkål. Putte skötte transporten av både egna och andras produkter först till Klarahallen senare till Årsta, bilen lastades på kvällen och han åkte kl 2.30 på morgonen. Min morbror Per-Åke Sandberg med trädgård i Träkvista körde sina torgvaror till Putte framåt kvällen då arbetet för dagen var slut. Han körde varorna på en stor flakvagn dragen av hästen Dockan Vi barn älskade att åka med på vagnen som vi kallade Närlundavagnen. Vi gömde oss i de tomma toglådorna på hemvägen från Närlunda. Per-Åkes pappa, min morfar Gustav Sandberg, körde på samma sätt med samma vagn men en annan häst till Närlunda när han hade trädgården i Träkvista.

Jag minns också melonerna i Närlunda. Det hände ibland till vår glädje att Per-Åke fick med sig en melon hem. Det var Nätmelon, som kännetecknas av ett kraftigt nätmönster på skalet. Sorten Herma var av svenskt ursprung, stora runda frukter på ca 1,5 kg, med rosa kött. Jättegoda!

I Närlunda hade de en hund Jocke, som kallades Tjocke för han var så tjock. Han älskade hallon och åt ur kartongerna när han kom åt. Vi barn minns också Puttes stora svällande plånbok. Men så var det ju förr när man hade kontanter.

1968 tog sonsonen Janne över och startade Jannes blommor tillsammans med sin fru Anna-Lena. De hade en plantskola, sålde blommor och buskar på rot och gjorde också binderier till högtider. När Janne sålt trädgården till ett byggföretag hade han fortfarande lite verksamhet kvar. Han gjorde länge binderier, begravningsbuketter m.m. De var mycket vackra och uppskattade. Janne flyttade till atriumhus i Hummelvreten

○ Vad kommer att hända? Kommunen arbetar med att ta fram en detaljplan som ska ge bostäder. Arbetet med detaljplanen är för närvarande vilande. Samrådet ägde rum 2016. Sedan tidigare finns en villa samt ett gravfält från yngre järnåldern 550-1050 e Kr i slänten i väst. Totalt har man hittat 8 gravar där man bl a har funnit ett cirkelböjt svärd.

Tillkommande bebyggelse i området kommer att bestå av radhus i två och tre våningar. De flesta nya husen har terasser som riktar sig mot det inre gaturummet. En bullermur skyddar mot trafikljud från Ekerövägen som ligger intill området. Innanför husen finns gemensamma ytor där barn och vuxna kan mötas. Höjden i väst med träd skapar en fond till området. Problem med infarten. Alltså projektet är VILANDE

Nr.2 Detta konstnärliga cykelställ finns i en utstickande del av området. Vilken adress?

Svar: Tranholmsvägen 12

På Tranholmen låg ett torp som tillhört Närlunda gård och mellan 1848-1852 bodde torparen Nils Mellqvist och hustrun Maria Hjelm här – båda födda 1792 på Tranholmen. Huset raserades 1852 står det i husförhörslängderna efter det verkar det inte ha bott några där förrän avstyckningen i slutet av 1920-talet.

Första gången någon bodde på Tranholmen enligt husförhörslängderna är 1767 och det var torparen Erik Öberg och hustrun Greta Maria Wanström men de flyttade till Ekebyhov redan året efter. Därefter flyttade Jan Persson Lindberg från Lovö hit med sin fru men tyvärr dog han redan 34 år gammal av vattusot.

○ På 30-talet avstyckades ca 15 sommarstugetomter från Närlunda gård. På ca 1500 kvm. Vid Tranholmsviken ordnades ett litet pumphus som försåg Närlunda med vatten. Avloppet gick direkt ut i diken om man inte hade torrdass.

Vägen på holmen byggdes mitt på holmen med en vändplats ut längst ut på udden. Tomterna avstyckades från vägen mot sjön på båda sidor. Från början var det tänkt att vägen skulle utmed vattnet, runt holmen men en av de som skulle flytta hit var Einar Eriksson och han var starkt pådrivande för att placera vägen där den fortfarande finns.

○ Idag finns endast 2 sommarstugor kvar och resten har bytts mot stora fina permanentvillor.

Vintertid kunde det hända att rymlingar från Hammargårdens ungdomsvårdskola tog sig över Mälarens is och bröt sig in i stugorna.

Tranholmen var också känt område för dåtidens ugglor – katt-och hornuggla. 1932 försvann de för gått – enligt en historia som utspelade sig 1932 – återkommer till det.

Nr 3. Vilken sorts kunder har sökt sig till denna plats sedan 1947?

Svar: De som haft problem med bilen.

○ Träkvista bilservice. Allbilverkstad, Autoexperten. Bilverkstaden ligger vid foten av Oxberget som tros ha varit ett vårdkasberg och en kultplats för fruktbarhetsgudinnan Nerthus. Detta kommer Åsa att berätta mer om vid bild nr 6.

Marken vid Oxbergets fot avstyckades och bebyggdes på 1930 – 1940 talet både för permanentboende och sommargäster. 1947 startade Axel Westins bilverkstad. Sedan dess har det varit bilverkstad. Några år på 1960-talet hade Westin också plastfabrik, Lublin de Leone, jag tror han gjorde baksidan till TV-apparater.

○ Efter Axel Westin kom Åke Eriksson 1964. Han kallades Träkvista Bimbo. Han hade haft verkstad i Träkvista och tog med sig namnet, Träkvista bilservice, till Oxberget i Närlunda.

År 1975 sålde han till Lennart Östman och Per-Erik Håkansson som drev verkstaden vidare tillsammans. Per-Erik gick bort efter ett antal år och Lennart Östman drev ensam verkstaden vidare. Lennart Östman gick bort vid millennieskiftet, år 2000. Roger, som anställdes av Östman fem år tidigare som mekaniker tog då över verkstaden tillsammans med Stefan, som började då.

Roger och Stefan skriver att de är en allbilverkstad och att de är specialiserade på VAG gruppen och Peugeot, men tar självklart emot alla bilar för service och rep. De tillhanda håller även lånebil vid behov.

Lennarts fru Gunilla Östman bor sedan maken gick bort kvar i bostadsdelen, den vänstra delen av fastigheten som hon fortfarande äger hela. De som driver verkstaden hyr den andra delen av henne. De hyr också källaren. Gunilla har bott i fastigheten i 50 år. Gunilla driver företaget G Östmans Förvaltnings AB.

Helt nytt efter sommaren är att Roger lägger av, han öppnade aldrig verkstaden efter semestern. Eran med en bilverkstad vid Oxbergets fot är slut. Gunilla tror inte det blir någon ny verksamhet där.

Nr. 4 Här tillbringar många barn sina dagar. Hur många ekollon finns det på trädet?

Svar: 5 st ekollon, Ekendals förskola

Tyvärr trasslade den här bilden till sig den var nämligen utplånad större delen av tiden och utan att vi visste om det – det var en uppmärksam granne som påpekade det för mig. Tack för det!

○ 1968 byggdes Ekendals förskola och i år flyttade förskolebarnen in där i helt nyrenoverade lokaler.

I juni 2022 blev det akut med en evakuering av barnen till andra förskolor efter att det sent på eftermiddagen uppstått brandrök i lokalerna efter att det var en värmeväxlare i ventilationen som på något sätt har utlöst branden. Barnen inhystes i en lokal på Gamla Ekerövägen där tidigare Ekerö energi och sedan en fristående förskola haft sin verksamhet. Kommunen passade nu på att helrenovera hela förskolan och där målades bilden över innan barnen kom tillbaka.

När Tappströmsskolan var ny 1963 krävde de nyanställda lärarna där att det skulle byggas en förskola där de skulle kunna ha sina egna barn, man bildade tom en intresseförening 1966 och började uppvakta kommunen med en begäran om att ta över det gamla huset i Ekendal alldeles intill kommunhuset och göra om det till daghem för ett 20-tal lärarbarn i privat regi.

Kommunen tyckte huset var för dåligt och det revs men det hade redan tidigare funnits planer på ett kommunalt daghem på platsen för röda stugans tomt och fullmäktige hade anslagit 300000 för verksamheten. Lärarinnorna blev naturligtvis besvikna eftersom man hade hoppats sätta igång verksamheten redan till hösten. Kommunen började ta upp offerter på olika småstugetyper. Daghemmet skulle bli en paviljongmodell. Lärarna skulle få stå först i tur att få in sina barn vid det nya daghemmet men det var förstås fler som behövde platser. Det tog sina år men 1968 var den som sagt på plats.

Jag har en syster som arbetade där som förskollärare under åren 1973-1992. Under hennes år där byggdes förskolan ut och fick ett större kök och personalavdelning och expedition till rektorn.

Hon anser att det är den bästa förskolan på Ekerö – lugnt bra läge vid vattnet och stora lokaler. Kända för att ha bra personal genom åren!

○ Innan förskolan fanns det här en gård som hette Ekendal, på markerna ner mot sjön odlade man bla kålrötter i mängd.

Gården Ekendal tillhörde tidigare Ekebyhov och hade olika arrendatorer. På 20-talet var det Johan och Sara Gelinder och på 30-talet Anton och Gerda Gillberg som brukade jorden. På gården fanns 2 hästar, 5 kor, 4 svin och 30 höns och en familj i flera generationer.

Gillbergs övergick så småningom till åkeriverksamhet som var mer lönsamt och de byggde ett hus på Närlundavägen med 2 stora garage. Även de 3 sönerna kom att ägna sig åt åkeriverksamhet.

Det var främst tegel från bruket i Tappsund och sand från grustagen som de körde i första hand till de västra förorterna där byggnationer växte upp med väldig fart.

Under 20-talet hyrde Adolf och Inez Ljungfeldt Ekendal av ryttmästare Ihre. Men det var Inez föräldrar Johan och Sara Gelinder som hade hand om trädgårdsodlingarna och lantbruket.

1926 startade Adolf Ljungfeldt åkerirörelse och några år senare köpte han en tomt vid Ekerövägen när bygget var klart flyttade han dit.

Från slutet av 40-talet och några år framåt ingick Ekendal i Gällstas arrende och arbetare från Gällsta gård bodde i stugan.

Stugan Ekendal var uthyrd ända fram till mitten av 1960-talet.

Nr 5 Populär friluftsplats, hur många pollare finns det i rad?

O Svar: Totalt 54, 24, 23 och 7 i rad.

Tranholmen var en holme och vattenlinjen gick ända upp till foten av Oxberget en gång i tiden. Så har det grundats upp med tiden och holmen förenas med Ekeröön genom strandängar. Här kunde man höra både kattuggla och hornuggla förr i tiden som Åsa berättade.

På våren när Mälarens vatten steg och översvämmade hagmarken startade jakten på de lekande gäddorna bland tuvorna i lågvattnet. Man slog gäddor. Nisse Karlsson i Närlunda använde sig av en spetsig hö-grep när han iklädd sjöstövlar så sakteliga vadade fram mot lekplatsen. Han slängde grepen med precision och naglade fast gäddan i den dyga botten. Ganska skickligt.

Vid Tranholmen och strandängarna i närheten, där båtklubben nu huserar, gick delar av Närlunda gårds kobesättning under sommarhalvåret. Korna mjölkades på plats härute. Det byggdes några spiltor för mjölkningen och rester av dem finns kvar i skjulet till vänster om Friluftsförbundet två förråd.

Friluftsförbundet Mälareöarna har funnits sedan 1969. Den är en av de största och mest aktiva lokalavdelningarna i landet. Vid Tranholmen finns kajakavdelningen och på vintern ordnar de här en skridskobana. Friluftsförbundet har två låsta förråd en bit upp på stranden.

Så snart isen blivit tillräckligt tjock på Älvsjösviken stakar förbundet ut årets skridskobana som man sedan plogar så länge det finns säker is. I vintras var det is bara i 10 dagar. Det har varit tillräcklig is nästan alla vintrar förutom 2006, 2015, 2020 och 2021. År 2021 var det ingen is alls på Mälaren.

Skridskobanan är en populär mötesplats för alla åldrar. Vinterhelger är det alltid mycket folk där och det kan säljas korv. Under veckorna besöks den ofta av förskole- och skolklasser. Banan är öppen alla dagar som vädret och isen tillåter och man kan följa isens status på nätet. Förbundet ordnar ibland räddningskurser och att man får träna på att ta sig upp ur en vak.

Sommartid erbjuder Förbundet också kajakturer med varierande svårighetsgrad. De lär ut teknik och ger tips om utrustning. De ger också räddningskurser och utbildar ledare.

Här finns också Närlunda båtsällskap som arrenderar marken från kommunen. Båtsällskapet är en ideell förening, som tillhandahåller båtplatser till boende i Närlunda. Det finns 50 platser och de är endast till för mindre båtar. Bryggorna ägs av båtsällskapet. Sällskapet har en klubbstuga på stranden och de sköter bryggorna, stugan och gräsklippningen.

O Vi kan inte lämna området utan att beröra kommunens planer framåt. Här förbereds det för det nya vård- och omsorgsboendet, ett pågående byggprojekt. Vård- och omsorgsboendet vid Tranholmen kommer att ersätta Ekgårdens äldreboende. Socialnämnden är beställare. Boendet kommer att anpassas till befintlig närmiljö både material- och kulörmässigt lovar kommunen. [Sehlhall Fastigheter AB](#) bygger.

Byggnadsnämnden har beslutat om att bevilja bygglov för vårdboendet. Beslutet har blivit överklagat och nu väntar kommunen på besked från mark- och miljööverdomstolen, som lovat besked om beslut under 2024. Tidplanen för bygget kommer att redovisas efter besked från överdomstolen.

Senast uppdaterad på kommunens hemsida: 15 maj 2024

Nr 6 Gammal kultplats med utsikt över nejden. Vilken adress har det röda huset man ser därifrån?

Svar: Oxberget – Johan Moviks väg 17

Vem var Johan Movik? 1870 köpte *Werner* Movik Närlunda gård och brodern Johan Movik drev den till 1901. Johan Movik var också kommunalnämndens ordförande 1874-1899. Yvonne berättar mer om detta senare.

O Var kommer namnet Närlunda ifrån? En del forskare menar att det fått sitt namn från fruktbarhetsgudinnan Nerthus (även När el. Njärd) och att Oxberget var en huvudkultplats för denna gudinna för ungefär 2000 år sen. Topografin stämmer också med romaren Tarcitus' beskrivning av kulten (98 e.Kr) och flera namn på platser i närheten stöder den teorin.

Gudinnan eller en bild av henne drogs i en vagn dragen av oxar bland åkrar och upp på ett berg på speciella glädjefester för att gynna växtligheten. Viktigt att de skulle renas i en sjö efter att människor berört vagnen, annars blev det missväxt och torka. Om det var före eller efter att vagnen dragits upp på berget skiljer i de olika kulturerna, men alla har med en sakral rening att göra. Ett Oxberg på en Närlundagård tyder troligen på att här bedrivits någon form av Nerthuskult

Andra forskare tror att Närlunda har fått namnet efter en hednisk kultplats helgad åt vindarnas gud Njord: Själva kultplatsen lär ha legat där mangårdsbyggnaden och trädgården på Närlunda gård senare kom att ligga. Det finns ju många fornlämningar kring Närlunda och strandlinjen var ju en helt annan. Tranholmen var en holme och vattenlinjen gick ända fram till foten av Oxberget, som då hade en höjd av 32 m över vattnet.

O Oxberget tror man också har varit ett vårdkasberg och var sannolikt en länk i den kedja av kasar avsedda att varna för invaderande fiender.

Valborgsmässoafton har firats många år på Oxberget och tidigt hade man en tradition att avsluta kvällen med en kanonsalut. År 1932 hade man fått tag på några hekto dynamit som man täckte med jord och stenar och vilken smäll det blev... detta orsakade ett långt avbrott av valborgsmässofirandet på berget och det var *då* ugglorna också försvann från Tranholmen.

Enligt utsago från en god vän som bott i Närlunda många år firas valborgsmässoafton fortfarande med början på Oxberget, och vid bergets fot delas ett antal facklor ut och man tågar sedan på led till ängen där man sätter eld på den ihopsamlade högen av kvistar och dylikt.

En annan liten kuriositet. Kråkholmen kallades området som idag ligger på allmanningen mellan Oxbergsvägen och Närlunda Gårds väg. Namnet kom av att där fanns en stuga, försedd med galler, där man fångade kråkor!

Nr. 7 Skola i skolan. Hur många trappsteg till dörren?

Svar: 0 trappsteg eller en liten kant (det var vinter), Kulturskolan – Tappströmsskolan

O Loggan för Kulturskolan är gjord av Stina Wirsén – illustrerar bla i DN och skrivit många bilderböcker för små barn. Även loggor till de andra verksamheter i kommunen Ekebyhovs slott, Ekerö och Stenhamra bibliotek (trollet).

För informationen till det här ämnet vill jag särskilt tacka Ragnar Bodén musiklärare i Ekerö kommun sen 1976 – pensionär sen 4 år tillbaka. Någon gång i slutet av 60 talet slogs Färingsö musikskola och Ekerö musikskola ihop och blev Ekerö musikskola. Expeditionen kom att ligga högst upp i kommunhuset.

På 70- talet åkte musikskolans rektor Tommy Millheden på studieresa till USA och tog med sig idéer om att starta musikskoleundervisning i nära samarbete med skolorna. Det startade först på Stenhamraskolan och Träkvistaskolan, sedan även Ekebyhovskolan och Närlundaskolan. Eleverna spelade tre gånger i veckan i grupp. Blås, stråk, gitarr, piano. Instrumenten fanns på skolan och lektionerna lades i samband med skoldagen.

Någon gång på 80-talet. I samband med budgetminskningar så upphörde detta. Då startade också dramaverksamhet "operation drama". Detta involverades snart i musikskolan som nu blev kulturskola. Man byggde också upp en orkesterverksamhet.

Som ni säkert har hört så gick den kände musikproducenten och låtskrivaren Max Martin (Martin Sandberg f.1971) i Ekerö Musikskola på Stenhamrasidan– Ragnar som träffat honom på den tiden säger att han redan då var mycket mångsidig musikaliskt sett och hade ett starkt engagemang i verksamheten. Han besökte även musikskolan för ca 6-7 år sen – deltog i några lektioner och betygande sin uppskattning och berättade vad viktig den hade varit för honom.

I början av -90-talet lades Kulturskolan ner under stora protester. Av 30 lärare var det 14 som fick sparken. Verksamheten skulle läggas ut på entreprenad. I samband med detta minskades bidraget. Kulturama fick -93 uppdraget att driva kulturskolan vidare. Expeditionen flyttade till lokalerna ovanför apoteket och verksamheten förändrades lite. Tre år senare gick Kulturama i konkurs och verksamheten blev åter kommunal. (ca 1 miljon kr försvann i konkursen).

KIS (kultur i skolan) startade lite trevande 2000. Då hade politiken bestämt att ta bort ämnet rytmik (där nästan alla barn i åk 1-3 deltog.) Dessutom skulle drama starta först i åk 3. Ramaskri från föräldrar! En miljon kr plockades i alla fall fram och uppdraget var att ge alla elever 6-8 år musik, drama och sång på skoltid. Och KiS och Lufsen – där en lite hundliknande figur spelade huvudrollen föddes och har under åren utvecklats och är still going strong. En dramapedagog och en musikpedagog träffar alla lågstadielever i hela kommunen på *deras* skola.

På 2000-talet har verksamheten centraliserats och fått bättre lokaler. Framförallt i komvux och gamla bibliotekets lokaler även i Tappströmsskolans suterrängplan. Även i Stenhamras fritidsgård används. Lärarna uppskattade mycket att slippa undervisa i källare och skyddsrum.

Sedan ungefär 15 år har musik och teaterlärarna haft ett årligt projekt för de blivande årskurs 3 eleverna i kommunen. Ett musikteaterspel där barnen är involverade. De sista åren med två teman frihetstiden (Drottningholm) och vikingatiden (Birka, Hovgården) kommunens två världsarv. Under åren så har det varit en mängd konserter och uppspel. Julkonserter runtom i flertalet kyrkor, nationaldagskonserter i samverkan med olika musiker.

Så här beskriver Ekerö kulturskola sin verksamhet idag: en fritidsverksamhet för barn och unga mellan 8 - 21 år. Här kan du bland annat spela instrument, sjunga i kör och spela teater. Du får du lära dig att uttrycka dig med hjälp av din fantasi, din röst, händer och kropp. Vi finns också i skolan genom Kultur i Skolan (KiS) där vi besöker vissa årskurser.

Nr 8 Centralt i området. Vad heter närmaste busshållplats?

O Svar: Busshållplatsen heter Ekgården.

Här ligger också Ekgården, en av kommunens tre äldreboende, de övriga är Söderströmsgården och Kullen. Ekgården byggdes 1967, för 57 år sedan.

Innan dess hade Tallgården i Sundby fungerat som Ekerös ålderdomshem i 50 år, sedan 1917, då det blev lag att kommunerna måste sörja för åldringsvård och många ålderdomshem i samma stil som Tallgården byggdes runt om i Sverige.

Innan 1917 hade åldringsvården skötts tillsammans med fattigvården. När frågan om byggande av fattigstuga var uppe i Ekerö socken 1742 beslutades att Bönderna skulle hålla med timmer och Torparna göra dagsverken. Kanske var det då det lilla torpet Lugnet i skogen bortom vägen ner till kyrkan byggdes. Ekerö socken delades in i sex rotar, varje rote skulle ge fattighushjonet rågmjöl och strömming och ved. De

mest behövande skulle efter tur få flytta in i fattigstugan. De övriga skulle gå rotegång. Rotegång innebar att den behövande först fick bo hos en bonde och hjälpa till, därefter flytta till nästa och en tredje osv efter en uppgjord plan. De hjon som hade stora behov fick bo i fattigstugan.

Under större delen av 1800-talet, var boendet i stugan gemensamt för gummor och gubbar, den hade två rum. Det gällde fram till 1873, då gummorna flyttade till det nybyggda Labenskyhuset i Sundby, ett ålderdomshem för kvinnor. Då blev Lugnetstugan ett gubbus.

○ Men bilden gällde alltså Ekgården. Där Ekgården ligger låg Gällsta gård fram till mitten av 1960-talet. Gällsta gård var en arrendegård under Ekebyhov. Gällsta var mycket gammalt och finns dokumenterad långt bak i tiden. På 1400-talet lär de fyra hemmanen i Gällsta ha tillhört Sten Sture den äldre. Gällsta var först ett torp men Ryttmästar Ihre omvandlade det till en gård som fick arrenderas tillsammans med några tunnland jord. Ryttmästar Ihre var mycket noga med att arrendet skulle betalas 14 mars och 14 september. Han var väldigt noga med att pengarna betalades precis på dagen.

Irma Eriksson, som är uppvuxen på Gällsta, minns när hennes pappa gick iväg för att betala arrendet. Då gällde det att ryttmästaren skulle vara på gott humör. Hon minns också att hennes mamma Gerda åkte med båten till stan för att sälja på torget kl 7 på morgonen. Gerda åkte från Tappströmsbryggan och återkom med båten vid 4 tiden på eftermiddagen. Pappa Abel odlade potatis och kålrötter. Kålrötterna var särdeles fina och berömda och såldes på torget. Barnen plockade gullvivor som mamman sålde. De sålde smör till sommargästerna. De hade 5 kor, några kvigor och höns och två fina hästar. Barnen fick lov att hjälpa till att arbeta på gården. När några flickor cyklat förbi och retat Daga Irmas syster för att hon fick lov att jobba kom hon hem och sa: "När jag blir stor ska jag bli sommargäst."

1928 tog Johan och Klara Björkesten över Gällsta efter Erikssons. 1945 kom Janne och Anna Johansson dit. Arrendet omfattade ca 50 tunnland och inkluderade även Ekendal. Man hade kor, hästar, grisar och höns. Hästarnas hage låg där bostadsområdet Wrangels väg kom att byggas.

○ 1965 fick Johansson flytta ut för då hade kommunen köpt Gällsta av Ihre och förberedelserna för det nya ålderdomshemmet var igång. Det hölls en aktion innan Gällsta gård revs. 1967 var Ekgården färdigbyggt. Hemmet hade 52 rum, 4 avdelningsmatsalar med intilliggande småkök, 4 badrum, 5 sällskapsrum, 4 hobbyrum samt expedition och läkarrum.

Lilla Daga som bott på Gällsta och som ville bli sommargäst blev inte det. När hon blev vuxen drev hon handelsträdgården Slänten tillsammans med sin man, som varit dräng hos hennes pappa på Gällsta. När Daga blivit änka bodde hon kvar på Slänten några år sedan flyttade hon till Ekgården. Piggade på sig och fick åtta som hon sade "Väldigt bra år där". Hon hade börjat sitt liv på torpet Gällsta och slutade på Ekgården på exakt samma ställe.

I dag finns 60 lägenheter för äldre på Ekgården. Ekgården har ett gott rykte och många trivs där. Seniorliv brukar ha aktiviteter för de boende med föredrag och samtal. Det planeras ett nytt äldreboende uppe i Träkvista där Hedborgs affär låg utöver det planerade vid Tranholmen. Ekgården kommer inte att vara kvar.

Nr 9 Fågelhem nära gammal gård. Hur många holkar på stolpen?

Svar: Det är **7 holkar**. Återkommer till det senare..

Den gamla gården är Närlunda gård. Den omnämns redan på 1300-talet. Nils Åsbjörnsson var ägare till en gård med hög bottenvåning med tjocka gråstensväggar och där ovanpå var ett timmerhus.

○ 1628 blev Erik Larsson adlad till von der Linde. Han var Sveriges förmögaste köpman, han förvärvade bland annat Närlunda och byggde upp det ståndsmässigt efter en brand, då tillkom flyglarna. Själv bodde han på Malmvik och i Gamla stan medan dottern, Anna von der Linde, drottning Kristinas amma bodde på

Närlunda. Det sägs att Erik von der Linde lät plantera två lindar, en på vardera sidan av gården. I dagsläget finns bara en kvar. Det är förmodligen en av de äldsta som finns i Sverige. Både det svenska lindsällskapet och det Engelska har kommit och tittat på och fotograferat linden.

1700-talet slut var det Ahlman som bodde på gården, underståthållare hos Gustav III. Han beskrivs som en hänsynslös intrigör som hotade bönderna. 1819 äger Ulrik Christiansen (48 år) Närlunda frälsehemman. Det är noterat att han dricker vin och kaffe och nyttjar tobak och spelar kort. Hans hustru Julie Aminoff dricker kaffe och nyttjar sidenkläder.

Därefter blir det flera konkurser och auktioner på Närlunda. Egendomen Närlunda beskrivs så här: Belägen vid en vik av Mälaren, bebyggd för ståndspersoner, vackert *corps de logi* i två våningar, större trädgård med fruktträd och bärbuskar samt fördelaktigt fiske.

1870 köpte Werner Movik fastigheten och brodern Johan Movik drev den till år 1901. Johan Movik var kommunalnämndens ordförande 1874-1899. År 1899 köpte Werner Gyllencreutz, barnbarn till Werner Movik, Närlunda gård.

1927 köper agronom Ivar Karlsson, han kallas allmänt för Agronomen. Gården omfattade 60 tunnland. Trädgården drevs i samband med jordbruk. Agronomen skötte jordbruket medan sonen, Nisse Karlsson, skötte trädgården. Trädgården hade 800 bänkfönster, på friland odlades 10 tunnland köksväxter: potatis, spenat, rödbetor, lök, kål, gurkor och dill. 5 tunnland frukt o bär, varav 200 äpplen och päron, 200 plommon, jordgubbar, hallon och vinbär. Under glas odlades bland annat ca 1200 kg meloner. I rörelsen arbetade en överordnad, två arbetare och tre säsongsarbetare. Gubbar från stan kom och plockade potatis på hösten. För driften fanns tre hästar, två bilar, en traktor och en jordfräs. Nisse hade också bin i halmkupor. Nisse klippte fruktträn, både egna och andras och samlade till en stor hög till Majbrasan vid Oxberget som Åsa berättat om.

Karl-Erik Rispe, barnbarn till Agronomen, minns sin morbror Nisse och livet på landet. 1962 lades jordbruket ner och Agronomen sålde marken till ett byggbolag. Det var stor auktion på redskap och maskiner och stallarna revs och alltihop eldades upp. Huvudbyggnaden med flyglarna styckades av och Karl-Erik Rispes mor Maj-Britt köpte ut sina syskon. Nisse flyttade då till nybyggt hus på Åkerövägen och jobbade på Statens bakterologiska laboratorium i 27 år. Maj-Britts Rispes familj bodde kvar på Närlunda gård till 1979.

Lena Skärdin, som har bokhandeln i Centrum, bor nu med sin familj på Närlunda gård sedan 1994. När hennes dotter var liten var det populärt att ordna Halloweenfester i källaren, som passar bra för spöken och monster. Man går ner i källaren via en lucka i golvet i hallen. Enligt en sägen har det funnits en underjordisk hemlig tunnel därifrån till Kattdammsvägens slut.

○ 1962 sålde alltså agronomen marken till SIAB som byggde kedjehus på markerna. Till Lucia 1965 flyttade Ylva Granelli och hennes man in på Närlunda gårdsväg i ett av de första husen. Det var 7 mörkt gröna hus i en trekant på en del av den gamla äppelträdgården. Mitt över vägen där den lilla lekplatsen ligger låg gårdens stora lada som borgarbrandkåren övade brandsläckning på.

Den ursprungliga infarten till Närlunda gård var en pampig dubbelallé som nu heter Landsvägen. Där stod sedan länge en gammal oanvänd telefonstolpe. Ylva tyckte att den såg trist och övergiven ut. Hon köpte fågelholkar från Rättvik. Då hade regeln om enhetlig husfärg ändrats och varje husägare fick rätt att själv färgsätta sitt hus. Ylva målade holkarna i enlighet med förlagorna. Det är en holk för varje hus med husnummer. Minus ett hus som inte var målat, då gjordes holken i guld och den fick bli slottet. Det är alltså 7 holkar

Jag frågade om de haft fåglar som häckat i holkarna. På våren har vi många spekulanter, men aldrig mer än 2 fågelfamiljer har bott där samtidigt. Småfåglar vill nog inte bo i flerfamiljshus tror Ylva.

Nr.10 Kanske snart ett minne blott. Vad står det på skylten?

Svar :Mäläröarnas omnibuss AB – skylten sitter vid personalingången till bussgaraget i Tappström

O Mäläröarnas Omnibuss AB (MOAB) var ett trafikföretag som ansvarade för kollektivtrafiken på Mäläröarna, det vill säga nuvarande Ekerö kommun, och dess förbindelser med centrala Stockholm. Företaget grundades 1930. Det övertog den busstrafik som tidigare bedrivits av Fritz Florén som startade busstrafik mellan Ulvsunda och Drottningholm 1921 och sen utökade trafiken längre ut på öarna och John Bredler – droskägare som startade busstrafik mellan Färentuna kyrka och Stockholm 1925.

Terminalpunkten dvs utgångspunkten inne i Stockholm låg vid Kronobergsparken i närheten av Fridhemsplan. 1968 flyttades anslutningen till Brommaplans tunnelbanestation. Efter beslutet 1964 om samordning av all kollektivtrafik i Stockholms län togs bolaget över av AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) 1967. Det drevs under några år vidare som dotterbolag. Från januari 1973 blev verksamheten helt integrerad som en bussgrupp i SL. Bussarna och linjerna fortsatte dock att användas i området under SL:s regi.

Från 1993 - 2009 var det Swebus och från mars 2009 Arriva/VR. Under våren 2022 meddelades att Arriva Sverige skulle köpas upp av Finlands statliga järnvägsbolag VR.

Läsa Wingborgs historia

Busssgaraget byggdes 1949 där tidigare Tappströms gård hade sina odlingar. (kolla päronträdet) Ett 40-tal bussar fick där sin dagliga översyn av kunniga montörer, tvättare och smörjare. 1 verkmästare och 5 montörer och 7 tvättare och smörjare arbetade i anläggningen. Garagebyggnaden är avdelad i 5 avd. som var och en innehöll 5 bussar – sektionindelningen gjordes med tanke på brandfaran. I de nedre regionerna fanns plats för ett par hundra däck.

Busssgaraget har även används som provisorisk skollokal. Enligt riksdagsbeslut 1962 skulle alla barn ha tillgång till 9-årig grundskola enligt Lgr 62 vilket gjorde att kommunen var tvungen att investera i att bygga en högstadieskola. Innan Tappströmsskolan var färdig blev man nödgad att använda bl.a. delar av busssgaraget i Tappström som provisorisk skollokal och även Betelkapellet i Träkvista och gamla Ekebyhovsskolan.

Bussarna gick att hyra för privata ändamål – så när min syster gifte sig 1964 i Ekerö kyrka - transporterades gästerna smidigt i den typiska ljusblå Mäläröbussen till andra sidan stan – till Björkhagen där bröllopsmiddagen skulle intas.

O Då Tappströmssgaraget togs i bruk omgavs det av åkrar och ängar, men med tiden har det kommit att ligga mitt i kommunens största tätort. För att kunna använda marken till annat har man under en längre tid studerat alternativa placeringar av bussdepån, bland annat vid Brygga, Älvnäs, Västeräng, Skå industriområde och Enlunda. Ett flertal av förslagen har förkastats av olika anledningar (t.ex. för långa tomkörningssträckor), och den plats man nu inriktat sig på är Enlunda på södra Färingsö. Området som planerna avser ligger på hörnet mellan Färentunavägen och Enlundavägen, precis intill hållplatsen Hammargården.

På marken där bussdepån planeras finns för närvarande ängsmark och en del av en skogbeväxt kulle. För att få plats med depån behöver delar av berget sprängas bort, vilket medförde starka protester från boende i området. Efter många överklaganden och olika turer blev det i maj 2016 klart för att påbörja depåbygget. Enlunda bussdepå ska ersätta depån i Ekerö Centrum och den tillfälliga uppställningsplatsen på Bryggarvägen. Den nya 37 000 kvadratmeter stora bussdepån ska rymma cirka 80 bussar samt verkstad, tvätthall, tankningsmöjligheter och administration. De planerar att börja bygga hösten/vintern 2024 och byggtiden beräknas till två och ett halvt år.

Nr 11. På riksmarskens väg för pirater. Hur många rattar finns på skeppet?

O Svar: Skeppet har två rattar.

Lekplatsen är i bostadsföretagets regi. Ekerö bostäder har byggt skeppet. De köpte in två "skepp" från ett företag som heter Kompan. Det ena placerades på Ekebyhovsvägen och det andra här. Skeppet byggdes sommaren 2018 när lekplatsen rustades upp i samband med det större rotprojekt i området då bl a taken fixades.

På den här platsen låg Gällsta gårds hästhage. Kommunen hade i början av 1960-talet planer att bygga ett bostadsområde med 550 lgh här, men det blev bara 106 lägenheter i 10 hus på en väg man döpte till Wrangels väg. De nybyggda lägenheterna tillhörde det så kallade miljonprogrammet, en million bostäder byggda i Sverige mellan 1965 och 1975. De hade dåligt rykte, men lägenheterna på Wrangels väg var mycket fina, stora rum och bra planlösningar. Det var ett trevligt område byggt av kommunen.

När Wrangels väg byggdes var det mycket ovanligt med flerbostadshus på Ekerö. Det är fortfarande ovanligt. Ekerö har 13% av lägenhetsbeståndet i flerbostadshus medan riksnittet är 51%. I småhus har Ekerö 83% mot 43% i riket.

Att hyra sin bostad är i dag förhållandevis ovanligt på Ekerö, endast 15% (28%) hyr sin bostad. De flesta lägenheter på Ekerö finns i "småhus" dvs villor, med äganderätt, 72%. (40%)

Förr var det vanligare att hyra bostad i en del av en villa eller i en del av ett större gammalt hus. Många som byggde villor hyrde ut en del av villan för att få ekonomi på huset. Min mammas trähus, som hon ärvde i Träkvista, hade på 1940 och 50-talet flera åretruntboende hyresgäster i små omoderna lägenheter.

Namnet Wrangels väg kommer av att Wrangel var ägare till Ekebyhov som ägde Gällsta gård. Wrangel var Riksmarsk 1664-1676, den siste marsken i riket. Han bodde dock aldrig på Ekebyhov utan kopplas ihop med Skokloster, där han föddes. I mars 1664 vistades dock Wrangel med sitt hov 16 dagar i följd på Ekebyhov enligt boken om Ekebyhov.

O Det var lite om namnet på vägen och bostadsområdet. Så här marknadsför Ekerö bostäder området idag: *Wrangels väg/Clas Horns väg ligger ett stenkast från Ekerö Centrum med närhet till Ekebyhovsparkens promenadvägar samt Ekebyhovs Slott. Området består av totalt 186 lägenheter i flerfamiljshus varav 106 är byggda 1966 och 80 färdigställdes 2018/2019, alla med centralt läge nära Ekerö centrum..... osv*

2018 genomfördes ett stort renoveringsprojekt med stambyte, badrumsrenoveringar och takbyte på de äldre husen i området.

AB Ekerö Bostäder är ett kommunägt, allmännyttigt bostadsbolag. När kommunen byggde bostäderna på Wrangels väg 1966 så var Ekerö Bostäder en stiftelse. Stiftelsen Ekerö bostäder slogs på 1970-talet ihop med Stiftelsen Färingsö bostäder. 1996 ändrades bolagsformen till AktieBolag. Det var en trend för kommunala bostadsföretag i hela riket att lämna stiftelseformen och gå över i AB form.

AB Ekerö Bostäder har idag drygt 900 hyreslägenheter i flerbostadshus och -radhus. 35% av Ekerö bostäders lägenheter finns i småhus kan man läsa på hemsidan.

Nr.12 Fiskestugga nedanför hus i rad. Hur många plankor på verandaräcket?

Svar:49 st Röda stugan Nedanför radhuslängorna i Tappström

O 1964 började man bygga radhus på tomten där Ekendals gård hade stått. Hade man sparat pengar i Ekkronan kunde man stå i kö för radhus eller kedjehus i Stockholmsområdet.

De nya radhusen vid Ekendal/Tappström som var inflyttningsklara 1965 bildades en ekonomisk förening för att sköta sånt som de nyinflyttade ägde gemensamt – tvättstuga, lekpark, garage och parkeringsplats skulle skötas. Uppvärmning av husen skedde från egen värmecentral. En styrelse valdes och några nummer av en radhustidning delades ut.

○ Nedanför sluttningen mot vattnet låg ett litet rött tvärtimrat hus. Stugan var ända fram till 1960-talet uthyrd till sommarboende. Innan dess bodde enligt hörsägen en fiskare i stugan som sedan av någon anledning drunknade.

Kommunen lovade att de boende i radhusområdet fick nyttja stugan. I gengäld skulle den skötas. Rinnande vatten och avlopp saknades här. Två gånger om året skulle området städas. Under städdagarna serverades lunch i röda stugan. Barnen fick korv med bröd och de vuxna sill och potatis med nubbe på våren. På hösten serverades ärtsoppa med varm punsch. Många trevliga fester hölls i stugan ibland framåt småtimmarna.

En sommarledning med vatten grävdes från kanalen till röda stugan där pumpen placerades och sen vidare till alla hus. Med kommunens tillåtelse muddrades också en vik in i vassen. Brygga med plats för ett antal båtar inköptes. En stege och en liten trampolin placerades längst ut på bryggan.

En vårdag 1995 brann den röda stugan ner. Brandkåren var snabbt på plats men taket hade rasat in och verandan var borta. Radhusens ekonomiska förening hade som tur var försäkrat stugan och lyckligtvis tyckte försäkringsbolaget att det var värt att bygga upp den. På våren 1996 stod stugan uppbyggd igen.